Unitatea Bisericii

Ierarhia și unitatea Bisericii după Sfântul Dionisie Areopagitul

Venerabilul Patriarh al Nafpaktosului și Sfântul Vlasios Hierotheos

Sursa: revista „Intervenție Ecleziastică”, numărul 291. Octombrie 2020.

Republicat de pe: https://www.parembasis.gr

1. Sistemul sinodal și ierarhic al Bisericii

2. Ierarhia după Sfântul Dionisie Areopagitul

3. Revelația și împărtășirea Harului lui Dumnezeu

4. Ortodoxia și ereziile

5. Canoanele sacre

Una dintre cele mai fundamentale probleme ale Bisericii Ortodoxe este unitatea sa, unitatea dintre creștini și cler, iar aceasta are legătură cu sistemul de guvernare al Bisericii, care nu este pur și simplu democratic, nici teocratic, ci sinodal și ierarhic.

Mulți vorbesc astăzi despre unitatea care ar trebui să domnească între creștini, monahi și cler, între cler și ierarhi. Biserica nu este o organizație antropocentrică, ci o Organizație Dumnezeu-umană, este Trupul lui Hristos și Hristos este capul Bisericii. Așa cum în trupul omenesc există unitate și ierarhie între membri, așa ar trebui să fie și în Biserică. Astfel, există sinodalitate și ierarhie la toate nivelurile vieții bisericești, de la Mitropolii cu Parohii și Mănăstiri, până la Sinodul Întâistătătorilor Bisericilor Ortodoxe Locale. Nici în numele sinodalității nu trebuie

desființată ierarhia, nici în numele ierarhiei nu trebuie desființată sinodalitatea.

Câteva gânduri fundamentale despre cum ar trebui să funcționeze unitatea Bisericii în timpul nostru, care se distinge prin multe probleme, le-am publicat într-un articol din Jurnalul Sfintei Mitropolii din Larissa și Tyrnavos, intitulat „Achillios Polis" (numărul 3), în care interpretez organizarea politică ecleziastică prin unitatea carismatică a Bisericii și nu prin opinii politice. Și acesta este scopul.

***

„Numele este o biserică a sistemului și sinodului"

Pasajul „Biserica este un nume de sistem și sinod", pe care l-am stabilit ca titlu al acestui text al meu, pe care l-am scris la cererea Înaltpreasfințitului Mitropolit de Larisa și Tyrnavos, domnul Ieronim, aparține Sfântului Ioan Gură de Aur, un mare Părinte al Bisericii, care a învățat, în ciuda aventurilor bisericești prin care a trecut, că Biserica este un nume care denotă un sistem și un sinod.

Biserica este Trupul lui Hristos, iar membrii Bisericii sunt membri ai Trupului lui Hristos. Așa cum într-un trup toți membrii, în ciuda varietății funcțiilor lor, au unitate cu ceilalți membri, astfel încât se aplică diversitatea în unitate și unitatea în diversitate, același lucru este valabil și pentru Biserică. Membrii ei sunt mulți, capul ei este unul singur, Hristos, membrii acesteia trăiesc în unitate unii cu alții, motiv pentru care numele Bisericii este „sistem" și „consiliu".

Nu este o coincidență faptul că Divina Liturghie, conform Sfântului Gură de Aur, este un „congres al cerului și al pământului", deoarece ne adunăm cu toții în unitate pentru a participa la ea, și anume clerici, monahi, cantori, comisari, călugărițe, sacristani, popor. Nu este o coincidență faptul că folosim termenii Sfânt Sinod, Ierarhia Bisericii Greciei și Sfânt Sinod Permanent, Comitete Sinodale etc. Aparținem unui Trup, Trupul lui Hristos, cu îndatoriri și responsabilități speciale.

Acest mod de funcționare al Bisericii constituie unitatea sa, care poate fi exterioară, dar este constituită în principal de unitatea internă carismatică, adică unitatea în credință și viața sacramentală.

Acest lucru este important pentru unitate, deoarece astăzi unii vorbesc despre unitate în Biserică, astfel încât să nu existe o presupusă diviziune, iar prin aceasta se referă de fapt la o unitate „diplomatică” și externă care operează în detrimentul unității interne-carismatice a Bisericii.

Care sunt, așadar, elementele care constituie unitatea membrilor în Biserică? În cele ce urmează, vor fi evidențiate câteva elemente care stau la baza unității ecleziastice.

1. Sistemul sinodal și ierarhic al Bisericii

Guvernarea Bisericii este ceea ce exprimă unitatea sa și, bineînțeles, pentru a fi o guvernare reală, aceasta trebuie să fie sinodică și ierarhică. Sinodicul este înțeles de toată lumea, adică ne adunăm cu toții pentru a rezolva o problemă, dar ierarhicului nu este ceva ce mulți vor să înțeleagă.

Să luăm ca exemplu constituția Statului. Unitatea într-un Stat și într-o organizație administrativă este inspirată și de sinodalitate, întrucât toți membrii se întrunesc pentru a decide, ca în Parlamentul grec, dar, în același timp, este inspirată și de ierarhie, întrucât rolurile fiecărui membru al Parlamentului sunt diferite, și anume Președintele, Vicepreședintele etc. sau al unei organizații administrative. Astfel, sinodalitatea nu desființează ierarhia, pentru că atunci ar fi populism, și nici ierarhia nu desființează sinodalitatea, pentru că acesta ar fi un absolutism.

Această coordonare și coexistență între sinodalitate și ierarhie constituie unitatea Bisericii. La nivel local, există sinodalitate, deoarece toți clericii, monahii și laicii care au fost botezați în numele Dumnezeului Treimic aparțin unei Biserici locale, toți participă la Divina Liturghie, se roagă și primesc Trupul și Sângele lui Hristos, dar se menține și ierarhia, și anume Mitropolitul, Protosinghelul, Predicatorii, Preoții, Diaconii, Monahii, Comisarii, Cantorii, Noii Fecioare, Cateheții, Catehumenii, plenitudinea Bisericii. Nimeni nu înlocuiește un alt membru și, prin urmare, există armonie în cadrul Divinei Liturghii.

Aceasta se extinde și la Administrația fiecărei Sfinte Mitropolii. Capul acesteia este Mitropolitul, urmat ierarhic de Protosinghel, Predicatori, Vicari, Consiliile Abateilor etc. Toți participă la unicul Trup al lui Hristos

(sinodicitate) și fiecare se află într-o ierarhie. Acest lucru este subliniat de toți Părinții Bisericii.

Astfel, unitatea Bisericii se bazează pe această bună relație dintre sinodalitate și ierarhie. În acest fel, se evită atât absolutismul romano-catolic, cât și anarhia protestantă.

2. Ierarhia după Sfântul Dionisie Areopagitul

Sfântul Dionisie Areopagitul a scris, printre altele, două lucrări importante, intitulate „Despre ierarhia cerească” și „Despre ierarhia ecleziastică”. Aceste lucrări sunt foarte importante pentru funcționarea Bisericii și unitatea ei, motiv pentru care au influențat profund atât Părinții Bisericii de mai târziu, cât și întreaga viață a Bisericii. Acest mare Părinte al Bisericii, pentru a descrie relația dintre Dumnezeu și creație, printre care se numără și omul, care este microcosmosul în cadrul macrocosmosului întregii creații, atât intelectuale, cât și senzoriale, folosește imaginea soarelui.

Dumnezeu este soarele dreptății care trimite razele Sale către întreaga creație, El este Tearhia, adică „principiul îndumnezeirii”. Dumnezeu are multe nume, printre care „bun” și „cel bun”. Fiind „bun”, El se îndreaptă spre creație, răspândindu-Și energiile, iar fiind „bun” atrage toată creația la Sine prin frumusețea Sa, frumusețea Sa. Aceasta are legătură cu faptul că Dumnezeu este „dragoste” și „iubit”, iar ca iubire El se îndreaptă spre om și ca iubitor El atrage la Sine pe cei care sunt receptivi la iubire.

După Dumnezeu, care este „Tearhia”, adică „principiul îndumnezeirii”, există „Teonimiile”, adică numele lui Dumnezeu, energiile Sale, și există „Ierarhiile”, adică participarea la „teonimii”, atât Ierarhia cerească, rândurile îngerilor, cât și Ierarhia bisericească, rândurile membrilor Bisericii, care participă la diferite grade de îndumnezeire.

Dumnezeu, ca „bun”, trimite razele slavei Sale către Ierarhia cerească și bisericească și către întreaga creație și, ca „bun”, El atrage pe toți, prin frumusețea Sa, către El. Astfel are loc mișcarea lui Dumnezeu spre lume și întoarcerea celor care răspund prin frumusețea Sa către Dumnezeu și astfel se realizează unitatea lui Dumnezeu în întreaga creație.

În „Ierarhia cerească și bisericească” există o „rânduială sfântă”, iar fiecare rând primește în mod corespunzător energia necreată a lui Dumnezeu. Există, de asemenea, „știința sfântă”, adică cunoașterea divină pe care o dobândește cineva prin participare și în proporție cu „rânduiala” în care se află. Mai mult, „energia sfântă”, adică Harul divin care acționează în mod corespunzător în fiecare rânduală, îi purifică pe unii, îi luminează pe alții și îi desăvârșește pe alții, iar această energie se numește purificatoare, iluminatoare și desăvârșitoare.

Astfel, fiecare „rânduială sfântă” din „Ierarhia cerească și bisericească” este proporțional legată de „știința sfântă”, adică de „cunoașterea sfântă” și de „participarea la energie”, proporțional, astfel încât să aibă loc purificarea, iluminarea și perfecționarea-teificarea membrilor Ierarhiei cerești și bisericești. Cei care nu vor să participe la acest proces sunt în afara Ierarhiei bisericești, așa cum spiritele rele sunt în afara Ierarhiei cerești.

Important este că Dumnezeu se îndreaptă spre om și creație și provoacă admirație, prin care El atrage spre Sine proporțional și ierarhic fiecare ordine și astfel se menține unitatea creației, atât în sus, cât și lateral.

Mulți vorbesc despre unitate în Biserică, dar această unitate nu este exterioară, într-un fel de tip corporativ, ci este carismatică, atunci când „rânduiala sfântă”, „știința sacră” - „cunoașterea sacră” și „participarea sacră” sunt la lucru și când membrii Bisericii primesc Harul lui Dumnezeu într-un mod purificator, iluminator și desăvârșitor și se înalță spre singurul „bine”, Dumnezeul Treimic, Care este „Tearhia”, adică „principiul îndumnezeirii”.

3. Revelația și împărtășirea Harului lui Dumnezeu

Până acum s-a observat că unitatea Bisericii vine din viața ei interioară și se extinde în exterior. Pentru a înțelege acest lucru trebuie să privim taina Preoției de sus în jos, așa cum a fost dată de Dumnezeu.

În ziua Rusaliilor, Apostolii au primit Duhul Sfânt, au devenit mădulare ale Trupului lui Hristos și au atins divinitatea. Sfântul Grigorie Palama ne învață că viziunea Luminii divine este strâns legată de unirea și comuniunea cu Dumnezeu și de cunoașterea spirituală a lui Dumnezeu.

Apoi, Apostolii i-au hirotonit pe diaconi și pe prezbiteri și le-au definit responsabilitățile în Biserică, care au fost mai bine definite de Biserică în secolele următoare, odată cu Sinoadele Locale și Ecumenice.

Astăzi, Preoția este înțeleasă mai mult de jos în sus, adică mai întâi se devine Diacon, apoi Presbiter și apoi Episcop, deoarece așa se manifestă cel mai clar inițierea în taina Preoției, întrucât, după Sfântul Dionisie Areopagitul, cele trei grade ale Preoției, și anume cea de Diacon, Presbiter și Episcop, sunt strâns legate de tainele purificării, iluminării și îndumnezeirii. Astfel, revelația lui Dumnezeu este dată teomaniacilor și aceștia o formulează cu cuvinte, înțelesuri și imagini create fiilor lor duhovnicești, pentru ca și ei să se înalțe în diferite grade la vederea lui Dumnezeu.

Studiind cu atenție textele Sfinților Părinți, se înțelege că există o distincție subtilă și esențială între dogme și termeni. Dogma este revelația lui Dumnezeu către Profeți în Vechiul Testament întrupat și către Apostolii Noului Testament întrupat, precum și către Părinți de-a lungul secolelor în Biserică. Această dogmă, care este Revelația lui Dumnezeu către prietenii Săi, este formulată în termeni, cu „verbe construite” pentru a stabili granițele dintre dogma-revelație și reflecție, care este rezultatul filosofiei.

Sfântul Grigorie Palama, la începutul „Tomului athonit”, face distincția între dogmele predicate, care erau în general acceptate și recunoscute de toți și erau taine ale legii mozaice și erau văzute doar de profeți în spirit, și taina stării evanghelice, care sunt bunurile făgăduite sfinților în veacul viitor, care sunt date și destinate celor vrednici să le vadă, iar aceștia le văd cu moderație ca într-o logodnă. Dogmele sunt, așadar, revelațiile lui Dumnezeu către prietenii Săi, Profeții, Apostolii și Sfinții.

Experiența Rusaliilor este o experiență de teoză, iar cei care participă la activitatea teosofică a lui Dumnezeu sunt caracterizați drept teosofi. Cei care participă la Revelație au dobândit cunoștințe experiențiale despre doctrină, care este manifestarea gloriei necreate a lui Dumnezeu, a Împărăției Sale necreate, și ulterior definesc într-un Conciliu granițele dintre adevăr și falsitate, ceea ce se face cu termenii.

Prin urmare, Revelația lui Dumnezeu dată teoumenilor arată că există o identitate a experiențelor în Profeți, Apostoli și Părinți, dar această identitate a experiențelor este formulată diferit de fiecare, în funcție de

darurile sale particulare. Totuși, atunci când teoumenii se întrunesc într-un Sinod Local sau Ecumenic, atunci stabilesc granițele dintre adevăr și eroare și dobândesc, de asemenea, o identitate de terminologie. Astfel, putem înțelege distincția dintre dogmă, care este revelația slavei necreate a lui Dumnezeu către teoumeni, și termeni, care sunt formularea dogmei în termeni creați .

4. Ortodoxia și ereziile

Unitatea Bisericii este asigurată prin Harul lui Dumnezeu prin sfinții îndumnezeiți cu acțiuni specifice. În cartea „Faptele Apostolilor" există numeroase exemple. Într-un pasaj este scris: „Și stăruiau în învățătura apostolilor și în părtășie, în frângerea pâinii și în rugăciuni. Și frică apuca pe fiecare suflet și multe minuni și semne se făceau prin apostoli. Și toți cei ce crezuseră erau de un gând și aveau toate de comun" (Faptele Apostolilor 2:42-44).

În acest pasaj, care prezintă viața Bisericii după Rusalii, se pare că elementele unității creștinilor erau învățătura Apostolilor, comuniunea dintre ei, frângerea pâinii - Euharistia și rugăciunile. Euharistia nu era singurul centru al unității, așa cum susțin unii în zilele noastre, ci și învățătura Apostolilor, comuniunea dintre ei și rugăciunile. În același timp, primii creștini vedeau „multe minuni și semne" săvârșite de Apostoli, iar credincioșii trăiau împreună într-un singur loc și aveau totul în comun.

Cu alte cuvinte, prima Biserică funcționa așa cum funcționează mănăstirile organizate de astăzi, în care are loc taina Dumnezeiești Euharistii, călugării se roagă neîncetat lui Dumnezeu, au comuniune unii cu alții, ascultă învățături divin inspirate și au toate lucrurile materiale în comun.

Prin urmare, unitatea Bisericii nu este doar exterioară, ci și internă-carismatică. Acest lucru a fost puternic consemnat în rugăciunile de la Dumnezeiasca Euharistie, în Sacramente și în slujbele sacre. Este vorba de lex credendi (regula credinței), care se bazează pe Revelația lui Dumnezeu către Sfinți, și de lex orandi (regula rugăciunii), care este exprimată în rugăciunea Bisericii. Revelația și rugăciunea, credința și

sacramentele, creează unitatea membrilor Bisericii. Dihotomia dintre lex credendi și lex orandi divizează și însăși unitatea membrilor Bisericii.

De asemenea, unitatea creștinilor este constituită prin combinarea theologiae gloriae (teologia slavei) și theologia crucis (teologia crucii). Teologia slavei este o experiență a lui Dumnezeu, iar teologia crucii arată atât condițiile înălțării la Rusalii, cât și păstrarea acestei experiențe. Când cineva vrea să participe la taina slavei lui Dumnezeu, fără taina crucii, nu are o viață ortodoxă adevărată și aduce la divizarea unității. Trăirea Tainelor, fără condițiile necesare, adică fără experiența crucii, ca purificare, iluminare și theosis, este o divizare a unității creștinilor.

Din această diviziune între lex credendi și lex orandi și între theologia gloriae și theologia crucis, se creează erezii și schisme care dezbină unitatea creștinilor și nu a Bisericii. Biserica este Trupul lui Hristos și nu este niciodată divizată, dar ereticii se distanțează de ea.

5. Canoanele sacre

Cele scrise până acum arată unitatea carismatică care există și trebuie să existe în Biserică, iar odată cu ea se realizează unitatea membrilor ei.

Totuși, păcatul membrilor Bisericii îi îndepărtează de Soarele dreptății, Hristos, care este capul Bisericii, așa că cei care acționează în păcat și nu participă la energia purificatoare, iluminatoare și îndumnezeitoare a lui Dumnezeu sunt despărțiți de această unitate, nici nu acceptă energia bunului Dumnezeu, nici nu sunt atrași de frumusețea Lui. Aceasta este îndepărtarea din Ierarhia bisericească, după Sfântul Dionisie Areopagitul. Lumea care este în afara Ierarhiei nu participă la Theoideia, la Dumnezeu, deci este în întuneric.

Aceasta înseamnă că oamenii care au întuneric al minții trebuie să se întoarcă, prin pocăință, la „Ierarhie” și „Tearhie”. Biserica face această lucrare prin taina pocăinței. Și pentru că pocăința nu este ceva ideal și ideologic, Biserica a stabilit Sfintele Canoane pentru buna instaurare a unității bisericești.

Sfintele Canoane trebuie interpretate din această perspectivă bisericească, adică constituie sistemul sinodal și ierarhic al Bisericii, atribuie

responsabilități membrilor ei, se referă la buna organizare a Bisericilor, vindecă schismele, readuc în Biserică ereticii care s-au îndepărtat de ea și, în cele din urmă, vindecă membrii Bisericii, cu participarea energiei purificatoare, iluminatoare și desăvârșitoare a lui Dumnezeu.

Este important de menționat că Părinții purtători de Dumnezeu ai Sinoadelor Locale și Ecumenice, care au stabilit sfintele Canoane, au fost mișcați de energia iluminatoare a Duhului Sfânt, motiv pentru care Canoanele nu sunt texte juridice, în ciuda formulării lor legaliste, ci sunt rodul iluminării Duhului Sfânt, pe de o parte pentru a menține clerul, monahii și creștinii în unitate carismatică, iar pe de altă parte pentru a-i aduce înapoi pe cei care s-au rătăcit la ordinea sinodală și ierarhică a Bisericii. Acest lucru se vede clar în Canonul 102 al celui de-al Cincilea Sinod Ecumenic, iar atunci când îl citești, vezi care este lucrarea Bisericii și a Păstorilor ei.

Metoda Științei Medicale și întreaga organizare a unui Spital, precum și medicamentele și alte acțiuni folosite de Medici, vizează vindecarea și tratarea omului și vindecarea trupului său. În mod similar, metoda teologiei ortodoxe și întreaga organizare a Bisericii vizează vindecarea membrilor săi, astfel încât să se asigure buna ei organizare cu scopul de a participa în diferite grade la Harul necreat al lui Dumnezeu.

Din toate acestea se concluzionează că guvernarea Bisericii este sinodică și ierarhică; ierarhia este o stare carismatică, așa cum a fost analizată de Sfântul Dionisie Areopagitul; dogmele sunt Revelațiile lui Dumnezeu către sfinți, iar termenii sunt consemnarea Revelației; există o strânsă relație între lex credendi și lex orandi și între theologia gloriae și theologia crusis; și, în final, Canoanele sacre, care sunt interpretate teologic și eclesiologic, constituie unitatea Bisericii.

Cred că întreaga teorie a Sfântului Dionisie Areopagitul despre „Tearhie” și „Ierarhie”, „despre Ierarhia cerească și bisericească”, despre purificare, iluminare și desăvârșire - theosis, este singura învățătură eficientă pentru unitatea Bisericii. Orice altă teorie a unității care se bazează pe procese externe este în esență diviziuni și alterări, deoarece ereticii și schismaticii pot avea unitate între ei și toți cei fără de lege. Relația dintre Dumnezeu și om, dintre cler, monahi și laici trebuie să se bazeze pe elementul charismatic, adică pe învățătura „Despre Ierarhia bisericească” a Sfântului Dionisie Areopagitul.